

nébih

termőföldtől
az asztalig

Idegenhonos inváziós növények növénytermesztési hatósági szemmel

Pete Andrásné osztályvezető

NÉBIH NKI Dísznövény és Zöldségpalánta Szaporítóanyag

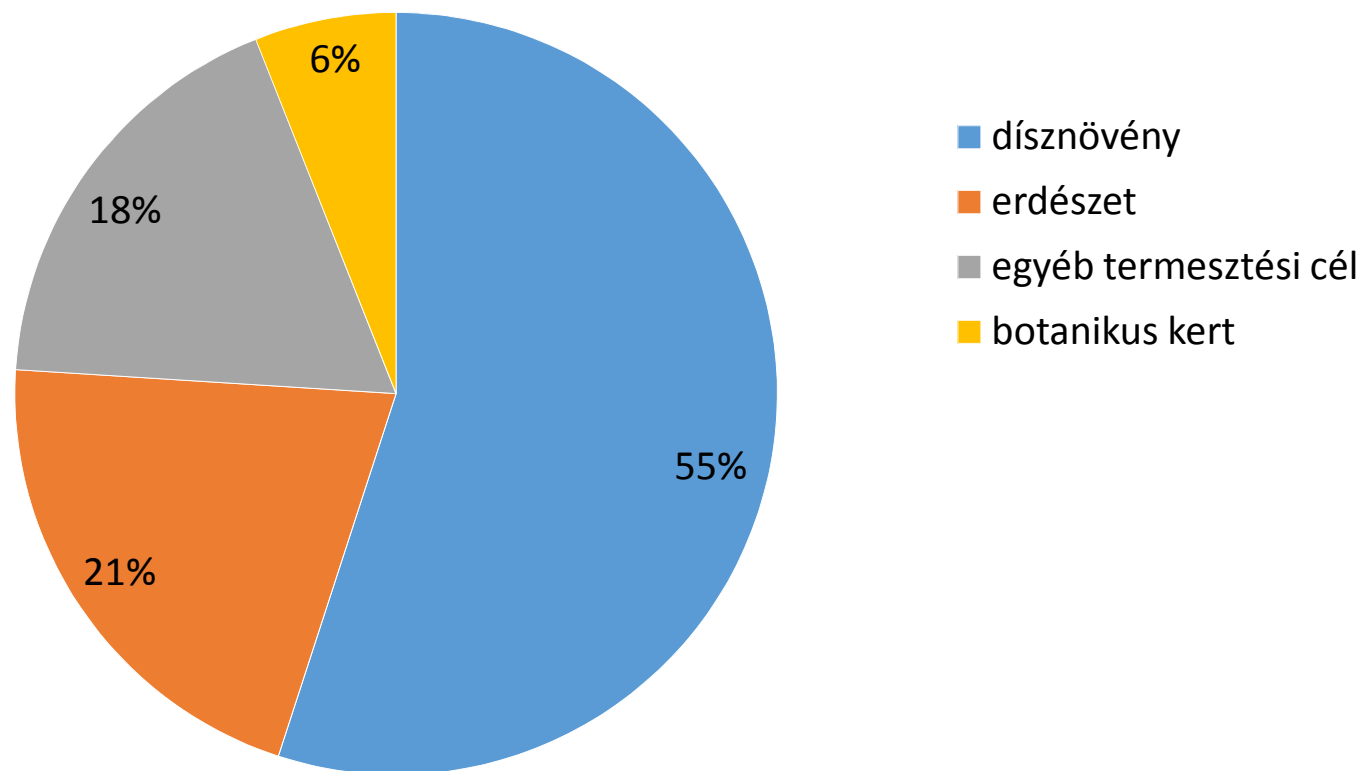
Felügyeleti Osztály

Földművelésügyi Minisztérium, Budapest, 2018.03.23.

Az idegenhonos inváziós növények jelentős része dísznövényként került be hazánkba

Igaz?

A szándékosan betelepített inváziós szárazföldi növényfajok csoportosítása a betelepítés célja szerint

Botta-Dukát Z. (szerk) Inváziós fajok terjedési útvonalainak átfogó elemzése és hazai értékelése Kutatási Zárójelentés MTA ÖK, 2016

Miért?

A dísznövénytermesztés gyakran alkalmaz **idegenhonos** növényeket.

Fogyasztói oldalról:

- az ember alapvető vágya, hogy környezetét széppé, változatosá, egészségessé, ideálissá formálja.
- új elemeket keres
- az ember gyönyörködik a kombinációk változatosságában
- olyan kell, amilyen a szomszédnak még nincs
- ha elfogy a hazai, jöhet az idegen
- zsebimport (a kisember csábítása)

Forgalmazói oldalról:

- van rá kereslet - a piacon bármit el lehet adni, ami szép
- gazdasági hasznot jelent azoknak, akik foglalkoznak vele
- nyerészkedő gazdasági csoportok extraprofitja (Paulownia)

Veszélyek

Közparkok:

- tájédegen növények felhasználása gyakran csak rövid távú eredménnyel bír
- nem ismerjük behatóan a tulajdonságaikat(klimatikus és talajigények, szaporodás módja és intenzitása, kivadulásra való hajlama, stb.)
- kevés adat áll rendelkezésre az új faj viselkedéséről (növekedés erélye, szaporodásbiológia)

Mindezeket a tulajdonságokat az **alkalmazás** és **termesztésbe vonás** által ismerhetjük meg.

Több **invazivitásra célzott kísérlet** kellene!

Felismerik-e a veszélyt a kertészek?

**Invazív
tulajdonságú-
nak ismert
fontosabb,
termesztett
dísznövények**

Tudományos név	Magyar név
Acer negundo	zöld juhar
Aster novi-belgii	kopasz őszirózsa (aszter)
Elaeagnus angustifolis	keskeny levelű ezüstfa
Fallopia baldschuanica (F. japonica)	japán óriáskeserűfű
Fraxinus pennsylvanica	amerikai kőris
Helianthus decapetalus	sokvirágú napraforgó
Prunus padus (Padus serrotina)	májusfa, kései meggy
Parthenocissus inserta	közönséges vadszőlő
Parthenocissus quinquefolia	ötlevelű vadszőlő
Robinia pseudoacacia	fehér akác
Rudbeckia laciniata	magas kúpvirág
Solidago gigantea	magas aranyvessző
Solidago canadensis	kanadai aranyvessző

**Invazív
tulajdonságú-
nak ismert
nem
termesztett
dísznövények**

Tudományos név	Magyar név
Ailanthus altissima 4 'Bíborsárkány'	bálványfa
Amorpha fruticosa	gyalogakác
Asclepias syriaca	közönséges selyemkóró
Helianthus tuberosus	vadcsicsóka
Heracleum mantegazzianum	kaukázusi medvetalp
Vitis vulpina	parti szőlő

IAS kertész szemmel

1. Bosszantó növények
(a termesztésben sem kívánatos, pl.
Solidago, Ailanthus)
2. Értéknek tekintett (Celtis
occidentalis, Fraxinus
pennsylvanica, Aster novi-belgii)
3. Indifferens növények (Asclepias
syriaca)

A veszélyt jelentő listák

Az Unió számára veszélyt jelentő IAS (IAS) (1143/2014/EU rendelet)

„olyan IAS, amelynek káros hatása a 4. cikk (3) bekezdése alapján összehangolt, uniós szintű fellépést tesz szükségessé.”

(feltételek: idegenhonos, életképes populáció több mint két tagállamban, tudományos bizonyítékok alapján valószínűsíthetően káros hatást gyakorol, a jegyzékbe való felvétele megelőzi, minimalizálja, vagy mérsékli a káros hatást)

Tagállami szinten veszélyt jelentő IAS (1143/2014/EU rendelet)

Az Unió számára veszélyt jelentő IAS-tól eltérő olyan IAS, amelynek környezetbe történő kibocsátása és terjedése **a tagállam tudományos bizonyítékokon alapuló megítélése szerint jelentős káros hatást gyakorol a tagállam területén** vagy annak egy részén, **még akkor is, ha e káros hatás ténye nem teljes mértékben bizonyított**, és ez a káros hatás az érintett tagállam szintjén intézkedéseket tesz szükségessé.

Kertészek ellen- érdekeltsége

Jegyzék típusa

- EU-s lista
- régiós lista
- nemzeti lista

Kertészek kára, csorbuló jogai

- nem termesztetők, nem forgalmazhatók
- ?
- ?

Milyen károk érik a kertészeket, milyen jogoktól eshetnek el?

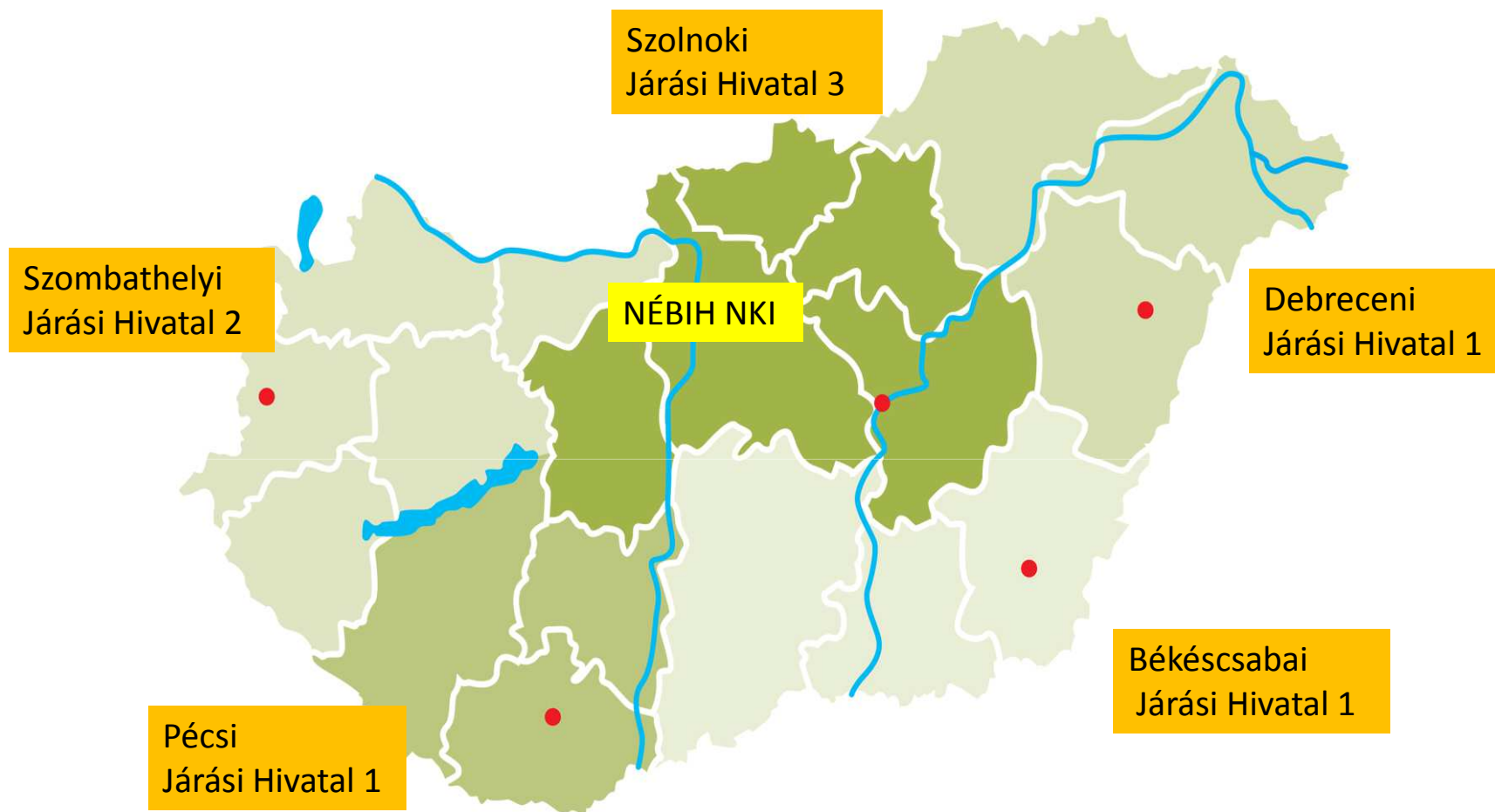
- termesztés alatt lévő állomány megsemmisítése
- törzsültetvény állomány megsemmisítése
- DUS vizsgálat költségei
- növényi fajtaoltalom költségei
- fajtatulajdonosi jogait nem tudja érvényesíteni
- bírság

Értékes fajták?

Tudományos név	Magyar név
Acer negundo 22 'Barabits Compact'	Zöld juhar
Aster novi-belgii 137, ebből 5 PBR	Kopasz őszirózsa (aszter)
Celtis occidentalis 'Sudár'	Nyugati ostorfa
Elaeagnus angustifolis 1	Keskeny levelű ezüstfa
Fallopia baldschuanica (F. japonica) 2	Japán óriáskeserűfű
Fraxinus pennsylvanica 27	Amerikai kőris
Helianthus decapetalus 10	Sokvirágú napraforgó
Prunus padus 14 'Rózsaszín Május'	Májusfa, kései meggy
Parthenocissus inserta	Közönséges vadszőlő
Parthenocissus quinquefolia 3, ebből 1 PBR	Ötlevelű vadszőlő
Pennisetum setaceum 6	Rózsás tollborzfü
Robinia pseudoacacia 30, ebből 1 PBR	Fehér akác
Rudbeckia laciniata 4	Magas kúpvirág
Solidago canadensis 7	Kanadai aranyvessző

**Növény-
termesztési
hatóság**

**NÉBIH NKI
+
Járási
Hivatalok**

Növény- termesztési hatóság

dísznövény szaporító- anyag felügyelet IAS-hoz kapcsolódó alapfeladatai

NÉBIH NKI DZSzFO	Járási Hivatalok
Nyilvántartásba vétel	Szaporítóanyag termesztés és forgalmazás engedélyezése
(Szaporítóanyag termesztés, forgalmazás ellenőrzése engedélyes forgalmazóknál)	Szaporítóanyag termesztés, forgalmazás ellenőrzése engedélyes forgalmazóknál
Szaporítóanyag termesztés, forgalmazás ellenőrzése kiskereskedelemben	Szaporítóanyag termesztés, forgalmazás ellenőrzése kiskereskedelemben
	Közvetett szaporítóanyag import ellenőrzés
Szaporítóanyag kitermesztés utóellenőrzése	

***Melyik
hatóság
intézkedik?***

10. §

(4) A (3) bekezdésben vagy más jogszabályban meghatározott, idegenhonos inváziós fajokkal kapcsolatos engedélyezési, **ellenőrzési, kötelezési és szankcionálási feladatokat**

a) az a hatóság látja el, amelynek eljárása idegenhonos inváziós fajt érint,

b) az a) pont szerinti hatóság hiányában a természetvédelmi hatóság látja el.

***1996. évi LII.
törvény a
természet
védelméről***

**2003. évi LII.
törvény
(vetőmag
törvény)**

11. §

(2) A növénytermesztési hatóság **a fajta állami elismerését hivatalból visszavonja**, ha....

c) a növényfaj felkerül az [1143/2014/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet](#) szerinti, az Európai Unió, egy adott régió vagy a Magyarország számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok listájára,

23/B. §

Ha a növénytermesztési hatóság **eljárása idegenhonos inváziós fajt érint, a növénytermesztési hatóság**

a) az [1143/2014/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet](#), valamint

b) [a természet védelméről szóló törvény](#) idegenhonos inváziós fajokkal kapcsolatos **rendeleteit is alkalmazza**.

**Növényterme
sztsési
hatóság
feladatai az
IAS növények
tekintetében**

**1143/2014/EU
rendelet
7. cikk
Korlátozások**

(1) Az Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajokat **tilos szándékosan:**

a) **az Unió területére behozni**, beleértve a vámfelügyelet alatti átszállítást is;

b) tartani, a zárt tartást is ideértve;

c) tenyésztani, a zárt tartást is ideértve;

d) az Unióba, az Unióból vagy az Unión belül **szállítani**, kivéve a faj kiirtása céljából használt létesítményekbe történő szállítást;

e) **forgalomba hozni**;

f) felhasználni vagy **azokkal kereskedni**;

g) **szaporítás, nevelés vagy termesztés céljára engedélyezni**, a zárt tartást is ideértve; vagy

h) a környezetbe kibocsátani.

**Szaporító-
anyag
termesztő
(DT) és
forgalmazó
(DN)
szemléje**

**engedélyes-
nél és nem
engedélyes-
nél**

1. Helyszíni szemle
 - foglalkozik-e a veszélyt rejtő szaporítóanyag típusal?
 - származási okmányok (import okmányok is!)
 - nyilvántartás
 - kimenő okmányok
2. Ügyfél tájékoztatása az IAS jogszabályokról
 - EU IAS lista átadása
3. Intézkedés
 - zár alá vétel, forgalomba hozataltól eltiltás
 - határozathozatal
 - természetvédelmi hatóság tájékoztatása
 - megsemmisítés elrendelése
 - engedély visszavonása
 - inváziós bírság

Császárfa jelenség

1. Paulownia Elongata

fagyűrése akár -19°C évenkénti növekedés
kb. 2 méter már akár az első évben is
adhat árnyékot 7 / 8 évesen tarra
vágható 1 törzs kb. $0,8\text{m}^3$ faanyagot a
hozzájárul a mikro- és makroklíma
szabályozásához lobbanáspontja 477°C
levele kiváló állati takarmány, fűtőérték
 4500 kcal (18830 kJ) virágát a
méhészetben hasznosítják
6-szor újrarahajt virága kékes - lilás színű
felhasználása igen sokrétű

2. Paulownia Shan tong

ugyanaz, mint az Elongata, de
fagyűrőképessége akár -25°C
növekedése kb. 20%-kal gyorsabb

Császárfa jelenség

3. Paulownia Catalpifolia

ugyanaz, mint az Elongata, de
fagytűrőképessége -15°C
virága minden hibridénél szebb,
fehéres - lilás színű

4. Paulownia Shan dong

ugyanaz, mint az Elongata, de
növekedése a Shan Tong-ével
megegyező
virága tiszta fehér

5. Paulownia Frigus

ugyanaz, mint a Shan tong, de
a leggyorsabban növő császárfa
virága kékes-lilás
fagytűrőképessége akár -30°C

nébih

termőföldtől
az asztalig

Köszönöm a figyelmet!
FM Budapest, 2018.03.23.

